

Na
ŠTA
mislimo
KADA
kažemo

**DA LI JE ZDRAVLJE NACIJE
(ILI ČOVEČANSTVA) VAŽNIJE
OD SLOBODE?**

ALEKSANDAR MOJAŠEVIĆ I STEFAN
STEFANOVIĆ

Na šta mislimo kada kažemo...

**Da li je zdravlje nacije (ili čovečanstva) važnije od
slobode?**

Beograd, 2022.

EDICIJA TRG

Urednici edicije:

Srđan Prodanović, Ivica Mladenović i Jelena Vasiljević

Naslov:

Na šta mislimo kada kažemo...
Da li je zdravlje nacije (ili čovečanstva) važnije od slobode?

Autori:

Aleksandar Mojašević i Stefan Stefanović

Izdavač:

Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Univerzitet u Beogradu

Dizajn korica:

Nikola Stevanović

Prelom:

Sonja Nikolić, Tijana Baltić

Mesto i godina izdanja:

Beograd, 2022

ISBN:

978-86-80484-93-8

Štampa:

Sajnos

Tiraž:

100 primeraka

**INSTITUT
ZA FILOZOFIJU
I DRUŠTVENU
TEORIJU**

**FONDACIJA ZA
OTVORENO DRUŠTVO**
SRBIA

Ova publikacija je nastala u okviru projekta "Program stipendija Fondacije za otvoreno društvo" koji realizuje Institut za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu, uz podršku Fondacije za otvoreno društvo. Stavovi izrečeni u tekstu predstavljaju stavove autora.

SADRŽAJ:

Presek trenutnog stanja (gde smo sada).....1

Vizija stanja po pitanju vakcinacije
(gde treba da stignemo)5

Šta je potrebno uraditi (kako da stignemo
do poželjnog modela)?.....9

Na šta mislimo kada kažemo...

Da li je zdravlje nacije (ili čovečanstva) važnije od slobode?

Presek trenutnog stanja (gde smo sada)

Početak druge decenije dvadeset prvog veka ni u čemu se nije razlikovao od prethodnih godina. Život na planeti Zemlji odvijao se uobičajenim tokom, bez nekih većih oscilacija na društveno-političkoj sceni koje bi makar u naznakama mogle da ukažu na predstojeće tektonske promene koje će značajno izmeniti naše živote. Međutim, sa prvim vestima iz Kine o širenju nepoznatog virusa, početkom februara 2020. godine fokus svetske javnosti počeo je da se premešta na ovu temu. U početku je malo informacija bilo dostupno, što je građanima ulivalo strah i neizvesnost oko budućeg razvoja događaja. Verovatno niko u tom

trenutku nije ni slutio da će rad od kuće, studiranje od kuće i redukovanje fizičkih (društvenih) kontakata narednih meseci, pa i godina, postati „nova realnost“ u kojoj će čovečanstvo živeti. Naravno, prva i osnovna briga svakog pojedinca bila je kako sačuvati fizičko zdravlje organizma, odnosno kako se zaštititi od „nevidljivog neprijatelja“ koji je vrebao na svakom koraku. No, kako je vreme prolazilo, u javnosti je počela da biva sve više zastupljena tema mentalnog zdravlja pojedinca. Strah od gubitka posla i s tim u vezi materijalnih sredstava kao izvora egzistencije, odnosno generalno posmatrano, strah od neizvesne budućnosti, nužno su stavili pitanje mentalnog zdravlja u fokus interesovanja, pre svega, stručne javnosti.¹ Studenti nisu bili pošteđeni ovog problema. Prekid društvenih (fizičkih) kontakata sa vršnjacima doveo je do njihovog povlačenja i većeg prisustva na društvenim mrežama.

Na samom početku pandemije bilo je nekako jasno da su epidemiološke mere, poput držanja propisane distance, nošenja zaštitnih maski i redovnog pranja ruku, samo privremeno sredstvo u borbi protiv zarazne bolesti COVID-19, a da je kao krajnje i najmoćnije oružje u borbi protiv ove pošasti figurirala vakcina. No, svesni činjenice da je razvoj vakcine dugotrajan i složen proces, koji iziskuje značajne finansijske resurse i temeljna naučna istraživanja, naučnici su bili jako oprezni u davanju prognoze tempa razvoja vakcine, te su najoptimističnije prognoze koje su stizale „sa svih meridijana“ glasile da bi vakcina mogla da bude dostupna najranije za dve godine. Uprkos ovim prognozama, krajem 2020. godine prve doze vakcina isporučene su Srbiji i krenulo se sa procesom vakcinacije. Za pohvalu je strategija zdravstvenih vlasti u Srbiji koje su od početka procesa vakcinacije vodile politiku

¹ Videt i: <https://health.clevelandclinic.org/heres-how-the-coronavirus-pandemic-has-changed-our-lives/>

obezbeđivanja diverzifikovanog portfolija vakcina različitih proizvođača, te je građanima Srbije data mogućnost izbora između vakcina četiri proizvođača: Pfizer-BioNTech (američko-nemačka vakcina), Sputnik V (ruska vakcina), Sinopharm (kineska vakcina) i AstraZeneca (britanska vakcina).² Interesovanje građana za vakcinaciju u početku je bilo veliko, te je Srbija brzo dospela u sam vrh evropskih zemalja sa najvećim brojem vakcinisanih građana.

Međutim, optimizam koji je u javnosti postojao u pogledu vakcinacije vremenom je počeo da opada, što se dalje odrazilo na pad interesovanja građana za vakcinaciju. Postavlja se pitanje: Šta je dovelo do značajnog pada poverenja građana u vakcinu i posledične stagnacije procesa vakcinacije? Iako je nemali broj građana Srbije sklon konstruisanju teorija zavere, te je u pandemiji zarazne bolesti COVID-19 video sprovođenje agende svetskih moćnika iz senke usmerene ka depopulizaciji planete Zemlje, prave razloge nepoverenja u vakcinu ipak treba tražiti na drugoj strani. Naime, reč je o nepoverenju građana u institucije sistema, pre svega zdravstvene vlasti Srbije. Iako se osobama sa tvrdim stavovima o štetnosti vakcinacije, koji utemeljenje nemaju ni u kakvoj naučno zasnovanoj studiji ili istraživanju, ne daje previše značaja u medijskom prostoru Srbije, činjenica je, takođe, da su zdravstveni radnici (lekari i naučnici), kao propagatori politike vakcinacije u Srbiji, nedovoljno zastupljeni u javnosti. Posledično, interesovanje za vakcinaciju među građanima Srbije u ovom trenutku nije na zadovoljavajućem nivou. Naročito je upadljiv slab odaziv na vakcinaciju mladih osoba, uzrasta od 15 do 30 godina. S tim u vezi, u istraživanju (Mojašević, Stefanović, 2022) koje smo krajem 2021. i početkom 2022. godine sprovedli na prigodnom uzorku od 386 studenata, njih 38% se izjasnilo da se

² Videti: <https://theconversation.com/small-countries-and-covid-19-vaccination-the-example-of-serbia-157159>

nije vakcinisalo, od kojih oko 5% definitivno hoće da se vakciniše, a oko **95%** definitivno neće ili manje-više okleva.

Jedan od načina promocije politike vakcinacije korišćen u pojedinim zemljama jeste primena instrumenata i mera koji pripadaju **korpusu bihevorističkih nauka**, pre svega, bihevorističke ekonomije.³ U Srbiji je ovaj metod, usudili bismo se reći, nedovoljno ili bar ne u dovoljnoj meri poznat kreatorima zdravstvene politike. Pozitivni efekti primene bihevorističkih instrumenata ogledaju se u promeni stavova, ponašanja i odluka prema određenom fenomenu, pod uticajem bihevorističkih (pre svega psiholoških) saznanja. Konkretno, u slučaju vakcinacije, pozitivne promene koje se nastoje postići primenom ovih mera vezane su za podizanje svesti ljudi o značaju vakcinacije. Istini za volju, maja meseca 2021. godine Vlada Republike Srbije pokrenula je kampanju usmerenu ka omladini u Srbiji sa ciljem povećanja odaziva na vakcinaciju, koja se sprovodila u saradnji sa vodećim muzičkim festivalima u Srbiji, okupljenim pod imenom „Ujedinjeni festivali Srbije”.⁴ Poruka ove kampanje jeste da mladi treba da shvate poziv na vakcinaciju kao podsticaj da ponovo mogu da posećuju sve one događaje koji su im bili nedostupni prethodnih godinu i više dana. Iako bi se za ovakvu vrstu kampanje moglo reći da predstavlja jednu od bihevorističkih mera, motivaciju mladih za vakcinaciju treba podstaći i osnažiti primenom i drugih mera iz korpusa bihevorističkih nauka.

U analizi uzroka slabog odaziva mladih na vakcinaciju možda bi trebalo početi od temelja svakog društva, a to je

³ Videti: <https://www.bi.team/blogs/how-can-we-use-behavioural-science-to-promote-vaccination-against-covid-19-in-latin-america/>

⁴ Videti: <https://www.exitfondacija.org/vesti/predstavljena-kampanja-za-vakcinaciju-mladih-vakcina-je-jedini-nacin-da-ponovo-budemo-zajedno/>

obrazovni sistem. Naime, uzrok nepoverenja mladih u vakcinaciju nije i ne može biti samo nepoverenje u institucije sistema, već su razlozi dublje prirode. Nedovoljno/neadekvatno obrazovanje mladih o značaju održavanja lične higijene za zdravlje pojedinca, samim tim i celog društva, vremenom vodi ka nekritičnom usvajanju stavova o najvažnijim društvenim temama pod uticajem osoba sumnjivog obrazovanja i kompetencija, uz značajno zanemarivanje dostignuća savremene nauke (medicine), što u krajnjem dovodi do slabog odaziva mladih na vakcinaciju. Ovakvo stanje jeste alarmantno i predstavlja poziv na mobilizaciju intelektualne i stručne elite koja mora da prednjači u davanju predloga za rešavanje gorućih problema u državi.

Vizija stanja po pitanju vakcinacije (gde treba da stignemo)

Kada je reč o stanju kojem treba težiti u pogledu vakcinacije mladih protiv zarazne bolesti COVID-19, za kretore politike vakcinacije u Srbiji od velike koristi moglo bi biti iskustvo pojedinih država koje su korišćenjem instrumenata bihevorističke javne politike uticale na podizanje svesti mladih o značaju vakcinacije. Primera radi, neki od instrumenata korišćenih u Sjedinjenim Američkim Državama podrazumevali su promovisanje vakcinacije kao snažne motivacije ljudi da se vrate aktivnostima i ljudima koji im nedostaju, širenje poruke da su milioni ljudi već bezbedno primili vakcinu, korišćenje lutrije kao načina podsticanja ljudi da se vakcinišu, nuđenje školarine studentima kao podsticaj da se vakcinišu.⁵ Kao rezultat

⁵ Videti: <https://www.bi.team/blogs/four-messages-that-can-increase-uptake-of-the-covid-19-vaccines/>. U američkoj državi Ohajo (engl. Ohio), lutrija sa očekivanim dobitkom za punoletne građane od milion dolara povećala je stopu vakcinacije za 45%. U istoj državi za vakcinisane

podsticajnih mera, Univerzitet u Pensilvaniji, primera radi, u oktobru 2021. godine mogao je da se pohvali stopom od čak 99% potpuno (obema dozama) vakcinisanih studenata osnovnih studija. Univerzitet je takođe saopštio da je 97% profesora i osoblja i 96% svih studenata, kako diplomiranih tako i studenata dodiplomskih studija, potpuno vakcinisano protiv COVID-19.⁶ Inače, na ovom univerzitetu svi studenti, nastavnici i osoblje moraju biti vakcinisani protiv COVID-19, osim ako im je odobreno izuzeće iz zdravstvenih ili verskih razloga. Ovako visok procenat vakcinisanih studenata nedvosmisleno govori u prilog postojanju izraženog osećaja društvene odgovornosti mladih za zajednicu u kojoj žive i shvatanju njihove uloge u borbi protiv zarazne bolesti COVID-19.

Stopa vakcinisanih studenata na univerzitetima u Srbiji, nažalost, nije ni približna onoj na Univerzitetu u Pensilvaniji. Svakako da je stopa vakcinisanih studenata na pomenutom univerzitetu stanje kojem treba težiti, i to iz tri razloga. Prvi razlog jeste stvaranje dovoljno jakog imunog odgovora na viruse koji bi predupredio razvijanje težih oblika bolesti kod studenata, a samim tim i duže odsustvovanje sa nastave i ispunjavanje ispitnih obaveza. Drugi razlog, ne i manje bitan, povezan je sa načinom života koji studenti u Srbiji (u velikoj većini) vode, a koji podrazumeva suživot pod istim krovom sa starijim članovima porodice (roditeljima, neretko bakama i dekama), koji su podložniji zaražavanju i prema kojima bi njihovi najmlađi članovi porodice morali pokazati veći stepen odgovornosti. Treći razlog odnosi se na one studente koji studentske dane provode u studentskim

mlade od 12 do 17 godina predviđena je puna stipendija za koledž, videti: <https://edition.cnn.com/2021/05/26/us/ohio-covid-vaccine-lottery/index.html>

⁶ Videti: <https://www.thedp.com/article/2021/10/penn-covid-vaccination-rate-students-99-percent>

domovima, u kojima postoje intenzivni društveni kontakti između njih, te je i mogućnost zaražavanja daleko veća. Dakle, odgovornost prema kolegama, kao odraz odgovornog odnosa prema celokupnoj društvenoj zajednici, najbolje može biti iskazana spremnošću studenata da se vakcinišu.

Da bismo stigli do stope vakcinisanih studenata makar približno stopi vakcinisanih na Univerzitetu u Pensilvaniji, potrebno je da kreatori politike vakcinacije u Srbiji shvate da nije dovoljno uputiti opšti apel na vakcinaciju i slati u javnost poruku kojom se vakcinacija ističe kao jedino sredstvo za konačan izlazak iz pandemije. Poruke generalne sadržine ne mogu biti primenljive na sve starosne kategorije stanovništva, iz prostog razloga što nije isti psihološki profil, primera radi, jednog penzionera i jednog studenta. S jedne strane, penzioneri, kao osobe stare životne dobi, po prirodi stvari poštuju autoritet i imaju (uglavnom) izgrađen čvrst odnos poverenja u institucije sistema, te je i njihov odaziv na vakcinaciju više nego zadovoljavajući. S druge strane, studenti se nalaze u životnoj dobi u kojoj je buntovnički odnos prema autoritetu i nametanju društvenih normi opšta karakterna crta većine osoba tog uzrasta. Imajući to u vidu, neodrživa je politika promocije vakcinacije koja podrazumeva jednak pristup svim starosnim grupama (engl. "one size fits all" approach). Kampanje zasnovane na rezultatima istraživanja ponašanja isplativije su i dovode do boljih rezultata od kampanja koje nisu zasnovane na istraživanju ponašanja, jer ciljaju na dokumentovane barijere identifikovane kod korisnika.⁷ Upravo u politici promocije vakcinacije zasnovanoj na razumevanju karakteristika onih koji su krajnji adresati te politike i, shodno tome, kreiranju odgovarajućih mera i preporuka, leži ključ njene veće uspešnosti.

⁷ Videti: https://www.who.int/immunization/programmes_systems/Global_TIP_overview_July2018.pdf

Studentima, kao pripadnicima mlađe generacije koja masovno koristi savremena sredstva komunikacije preko interneta, relativno je lako pristupiti i prezentovati im ideje. Kreatori politike vakcinacije morali bi daleko veći akcenat da stave na širenje poruka o vakcinaciji putem društvenih mreža, čiji su studenti korisnici. Ključ uspješnije politike vakcinacije studenata jeste činjenje dostupnim informacija kako o pozitivnim, tako i negativnim aspektima vakcinacije protiv zarazne bolesti COVID-19. Dakle, pogrešno je slediti pristup po kojem je širenje pozitivnih poruka o vakcinaciji garant „privlačenja“ većeg broja studenata na vakcinaciju. Umesto toga, potrebno je studentima objasniti da vakcina protiv zarazne bolesti COVID-19, kao i svaka druga vakcina, pored nesporne koristi po zdravlje čoveka, ima i neželjene efekte. Suština je u tome da se studentima objasni koji su sve mogući neželjeni efekti vakcine i da oni ni u kom slučaju ne mogu nadmašiti pozitivne efekte koje vakcina ima u pogledu zaštite zdravlja čoveka. Težnja ka prenošenju objektivnih, naučno zasnovanih činjenica o vakcini, mora biti imperativ kreatora politike vakcinacije u Srbiji, kako bi se suzbio izuzetno poguban uticaj koji na mlade vrše pojedinci (i određene grupacije) širenjem dezinformacija u cilju odvratanja građana od vakcinacije.

Svesni činjenice da je narušeno poverenje studenata u institucije sistema posledica višedecenijske nebrige kreatora politike u Srbiji za interese građana, ne treba gajiti iluziju da je moguće „preko noći“ osnažiti poljuljano poverenje, i time podstaći veću zainteresovanost studenata za vakcinaciju. Mišljenja smo da je viziju stanja po pitanju većeg odaziva mladih na vakcinaciju moguće ostvariti uključivanjem instrumenata i mera iz korpusa biheviorističke javne politike u dijapazon mera kreatora zdravstvene politike, što je karika koja nedostaje u lancu borbe protiv pandemije u Srbiji.

Šta je potrebno uraditi (kako da stignemo do poželjnog modela)?

Povećanje stope vakcinacije studenata i mladih generalno nije moguće postići aktuelnom politikom zdravstvenih vlasti. Primena mera biheviorističke javne politike mora biti prioritet zdravstvenih vlasti. Primetno je da u domaćoj medijskoj kampanji nedostaju podaci o visokom procentu mladih iz pojedinih evropskih zemalja koji su se potpuno vakcinisali. Stoga bi jedan od prioriteta u politici promocije vakcinacije trebalo da bude isticanje pozitivnog primera zemalja u kojima je visok odaziv mladih na vakcinaciju. S tim u vezi, važno je ukazati na preporuke Svetske zdravstvene organizacije (u daljem tekstu: SZO), objavljene u izveštaju pod naslovom *Behavioral Considerations for Acceptance and Uptake of COVID-19*.⁸ U ovom dokumentu identifikovani su nedostaci postojeće politike promocije vakcinacije i, što je važno, ukazano je na korisnost, odnosno neophodnost primene mera iz korpusa biheviorističke nauke u cilju popularizacije vakcine protiv korona virusa. Potrebno je, prema ekspertima SZO-a:

- 1) kreirati povoljan okvir okruženja za vakcinaciju, u kojem bi proces vakcinacije bio olakšan i bez preteranog administrativnog opterećenja,
- 2) podsticati društveni uticaj u procesu promocije vakcinacije, odnosno vakcinaciju bi trebalo promovisati od strane široj javnosti poznatih ličnosti, što bi bio jedan primer dobre prakse,
- 3) povećati motivaciju građana za vakcinaciju, kroz otvoren i transparentan dijalog i komunikaciju o svim rizicima koje vakcinacija nosi.

⁸ Videti: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240016927>

Potrebno je u kampanju promocije vakcinacije uključiti poznate ličnosti mlađe i srednje starosne dobi koje su se vakcinisale i koje će svojim primerom poslati nedvosmislenu poruku studentima da je vakcinacija, kao najefikasnije sredstvo borbe protiv pandemije, najbolji put za izlazak iz pandemije. Odabrati javnu ličnost ili uticajnu osobu za promociju vakcina nije jednostavan zadatak kao što se na prvi pogled čini. Vlade i kreatori zdravstvene politike treba da postupaju strateški u svom pristupu, jer u suprotnom rizikuju da dodatno izgube poverenje građana odabirom „pogrešne“ osobe koja prenosi poruku. „Pogrešna“ osoba bila bi ona koja, uprkos izražavanju pozitivnog stava prema vakcinaciji, zbog svojih ranijih postupaka/ponašanja objektivno ne predstavlja uzor mladima. Još jedan od potencijalno uspešnih metoda promovisanja vakcinacije mogao bi biti navođenje primera svetski poznatih ličnosti koje su se vakcinisale i javno govorile o tome.

Jedna interesantna studija o podsticajima koji mogu uticati na povećanje motivacije građana da se vakcinišu sprovedena je onlajn u Nemačkoj na uzorku od 20.500 ispitanika, bez ograničenja u pogledu uzrasta.⁹ Vrednost rezultata ovog istraživanja ogleda se u činjenici da se formulisane preporuke mogu primeniti kako na osobe starije životne dobi, tako i na mlađe osobe. Rezultati istraživanja sugerišu da kreatori politike vakcinacije mogu povećati interesovanje za vakcinaciju kroz tri različita instrumenta zdravstvene politike: **1) obezbeđivanje sloboda, 2) finansijske naknade, i 3) vakcinaciju kod lokalnih lekara.** Davanje sloboda koje nisu dostupne nevakcinisanim građanima može podstaći prihvatanje vakcine, posebno među neodlučnim osobama. Slično tome, finansijske nagrade/podsticaji takođe mogu povećati

⁹ Videti: <https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.2109543118>

interesovanje. Primera radi, to bi u Srbiji mogla biti lutrija u kojoj je nagrada stipendija za pohađanje visokoškolskih ustanova u Srbiji. Konačno, organizovanje i sprovođenje vakcinacije kod lokalnih lekara jeste efikasan instrument zbog toga što smanjuje transakcione troškove za građane. Studentima, kao osobama koje ne ostvaruju prihode iz radnog odnosa, odlazak na vakcinaciju u mesto udaljeno od mesta njihovog prebivališta/boravišta može pogoršati zdravstvenu situaciju. Stoga bi eventualno sprovođenje vakcinacije u zdravstvenim dispanzerima namenjenim isključivo studentima moglo biti jedno od rešenja umanjavanja transakcionih troškova. Ove strategije se mogu kombinovati i uglavnom ne mogu biti supstitut jedna drugoj.

Veće korišćenje medija, kao izuzetno moćnog propagandnog sredstva, moralo bi biti jedan od prioriteta kreatora zdravstvene politike. Pod medijima se podrazumeva ne samo reklamni spot koji se može videti na televizijskim ili YouTube kanalima kojim se šalje poruka o neophodnosti vakcinacije. Utisak je da su medijski potencijali u Srbiji nedovoljno iscrpljeni. Primeri aktivnije upotrebe medija u svrhu promocije vakcinacije među studentima mogli bi biti: kreiranje kratkih video sadržaja (video-poruka i klipova) sa naglašenim audio-vizuelnim efektima o vakcinaciji, korišćenje stripova i podkastova.

Podkast, kao veoma zastupljeno sredstvo širenja informacija širom sveta, morao bi naći veću primenu i u Srbiji. Specifičnost podkasta u odnosu na druge medije, poput televizije ili radija, jeste u tome što podkast (uglavnom) obrađuje jednu usko specifičnu temu, te je i grupacija kojoj se nastoji preneti poruka jasno određena. Osim toga, podkast nema teritorijalnih ograničenja. Studenti, kao osobe koje prate savremene tokove razvoja medija, u manjoj meri koriste televiziju i radio kao izvore

informisanja. Stoga bi zdravstvene vlasti morale da razmisle o kreiranju podkast emisija na temu vakcinacije studenata, u kojoj bi eminentni zdravstveni radnici studentima na jedan razumljiv, praktičan način približili proces vakcinacije i objasnili sve prednosti i nedostatke vakcine. Među studentima (i mladima, generalno) jedna od najraširenijih bojazni u vezi sa vakcinom odnosi se na moguće narušavanje reproduktivnog zdravlja usled primanja vakcine. Kako bi se, u što je moguće većoj meri, otklonile negativne posledice propagiranja naučno neutemeljenih informacija o vakcini, potrebno je pored zdravstvenih radnika u podkast emisije pozivati i poznate vakcinisane ličnosti koje će svojim primerom ukazati na važnost vakcinacije. Jednostavno, podkast mora biti prepoznat kao jedno od najpopularnijih medijskih sredstava i biti aktivno uključen u proces kreiranja politike promocije vakcinacije.

Osim pomenutih mera, koje su više zasnovane na politici usmeravanja (engl. nudge policy), kreatori zdravstvene politike bi morali kontinuirano da rade na obrazovanju mladih ljudi o značaju održavanja lične higijene, kao integralnom elementu preventive od zaraznih bolesti. Utisak je da se o prevenciji zaražavanja govori isključivo u situacijama kada zarazna bolest „uzme maha“ i stavi celu državu i društvo u stanje u kojem je jedini prioritet borba protiv virusa i minimizovanje štete. Svesni činjenice da je reforma sistema obrazovanja jako kompleksan zadatak, koji nadilazi potrebe usvajanja boljih navika/znanja u oblasti održavanja lične higijene i prevencije zaraznih bolesti, nećemo dublje elaborirati ovu temu. Ovu sugestiju treba shvatiti pre kao smernicu u pogledu dugoročne strategije kreiranja zdravstvene politike, imajući u vidu da pandemija zarazne bolesti COVID-19, nažalost, najverovatnije nije poslednja zdravstvena kriza sa kojom će se čovečanstvo suočiti u 21. veku.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

616.98:578.834]:615.371-053.6(497.11)
316.64:614.47-053.6(497.11)

МОЈАШЕВИЋ, Александар, 1977-

Na šta mislimo kada kařemo --. Da li je zdravlje nacije (ili
čovečanstva) važnije od slobode? / Aleksandar Mojašević i
Stefan Stefanović. - Beograd : Univerzitet, Institut za filozofiju
i društvenu teoriju, 2022 (Novi Sad : Sajnos). - 13 str. ; 18 cm. -
(Edicija Trg)

Tiraž 100. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-80484-93-8

1. Стефановић, Стефан Б., правник, 1991- [аутор]
а) Корона вирус-- Вакцинација-- Омладина-- Србија

COBISS.SR-ID 65292553

